

JULI ANTONI: TRES MOMENTS ESTEL·LARS*

Artur Cot i Miró

J. Trenas escrivia: "Parece imposible que en un ciclo vital, que abarca justamente treinta años, pudiera realizarse tanto" (La Vanguardia, 18-12-1971). B. de Pantorba, referint-se a aquell prodigi artístic, anotava: "Con frecuencia entregábase Julio Antonio en su taller, a jornadas agotadoras, sobreponiéndose a las crisis de su maltrecha salud y huyendo de los goces que la alegre bohemia le brindaba" (ABC, abril 1971) Infiesta ha recollit l'opinió d'Araquistain sobre el llegat riquíssim de Juli Antoni:

* Móra d'Ebre, 1989, centenari del naixement del genial Juli Antoni. Evocacions, records, propòsits. "...VIVIÓ IGNORADO, MURIÓ GLORIOSO..."

“La vida de Juli Antoni no ha estat gens curta atenent el volum de sa creació: tingué pressa per crear, pressa per viure, pressa per morir”. L’obra de Juli Antoni és excepcional; Salazar parla d’unes 70 escultures i d’un nombre de pintures i dibuixos que s’atansen al miler; el catàleg confeccionat per Ricomà recull 115 escultures i 172 dibuixos, servats al museu d’Art Modern de Tarragona. De tan ric testimoniatge de l’activitat creadora de l’escultor de Móra, nosaltres avui ens apropem a tres creacions fonamentals del seu art.

EL MONUMENT ALS HEROIS DE 1811.

En vespres de la seva mort, Juli Antoni manifestà: “Mi obra, la obra definitiva, que tal vez podría inmortalizarme, es el monumento a los Héroes de la Independencia de Tarragona” (transcrit per S. Torroella). Aquell bronze singular, aquell monument extraordinari, motiu de discussions i bregues, de llargues polèmiques, no fou degudament estimat ni valorat per part dels de Tarragona, motivant una amarga queixa del nostre escultor.

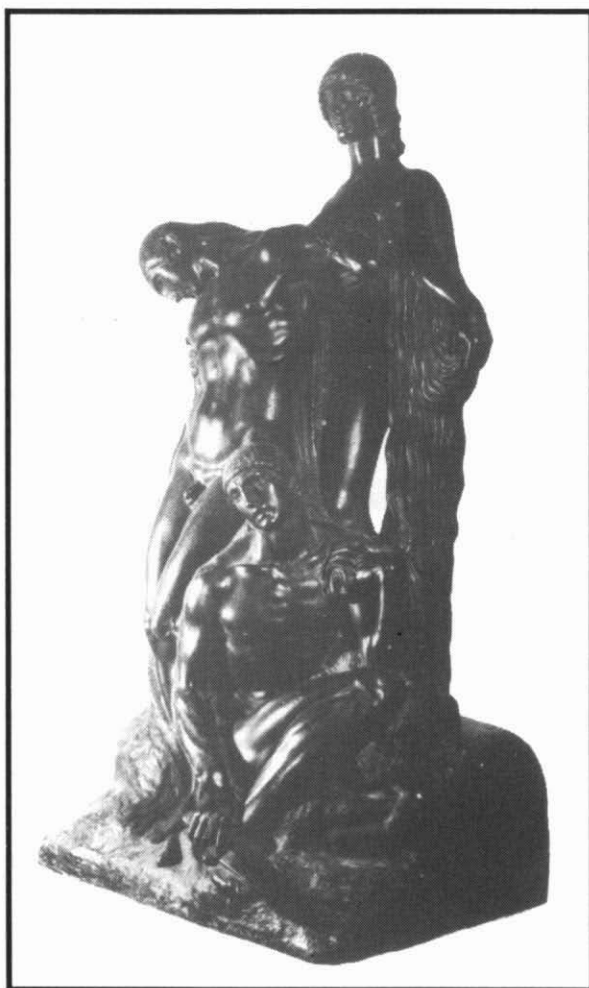
El projecte d’aixecar un monument als herois de Tarragona venia d’antic. Els amants de les glòries ciutadanes recordaven l’heroisme de Tarragona des del dia tres de maig de 1811, en què s’inicià el setge, fins al dia 19 d’agost de 1813 en què l’abandonaren els francesos, destruint gran nombre d’edificis històrics, com el palau del Patriarca, el castell del rei o de Pilats, com es coneixia des del segle XVIII, i quedant miraculosament alliberada de la fúria enemiga la sumptuosa catedral. Durant el setge de Tarragona van morir unes 10.000 persones, en van resultar ferides unes 8.000 i foren assassinades 750 amb posterioritat al setge. Tarragona va sofrir vivament la crueltat napoleònica, fou l’única ciutat espanyola ocupada sens haver capitulat.

L’estatuària pública laica és un fenomen estètic propi de l’últim terç del segle XIX, que coincideix amb la restauració borbònica i la prosperitat econòmica, coneguda literàriament per la “febre d’or”. La tradició dels monuments públics és tardana; és en el regnat de Carles III quan s’aixequen algunes fonts mitològiques a Madrid (Cibeles, Neptú) ornamentant les noves urbanitzacions. Al llarg del segle XIX aquesta presència és relativament tímida: les figures glorificadoras es presenten en forma de medallons, terres cuites o estatuària a la manera tradicional, dins de fornícules en les façanes dels edificis comunals. Progressivament el monument irromp a les places i carrers, molts d’ells traçats en indrets fins

aquell moment ocupats per les muralles i fortificacions. Els morencs Subirat (a Madrid) i Ferrer i Galceran (a Barcelona i Tarragona) participen activament en aquest aspecte artístic.

El record de la guerra de la Independència es renova amb motiu del centenari d'aquell fet ple de pàgines heroïques, i les ciutats glorifiquen públicament els episodis de llurs defenses contra l'invasor. En general l'escultura heroicista sofreix de dos defectes, engendrats per la poesia romàntica i la lectura dels "Episodios Nacionales": el caire declamatori de les escenes i la superabundància de trabucs, canons, banderes, sabres, palmes i llozers. En general, la contemplació d'aquells monuments crea una animositat contra l'invasor, semblant a la que provocà al seu temps Goya amb els seus gravats.

El monument que Juli Antoni projectà per a Tarragona surt d'aquest normativa. El monument de la Rambla és una lloança a la serenor, és un cant a l'heroisme més sublim, la glorificació de la pobresa -despullats de tot- d'aquells que tot ho donaren en defensa de la llibertat. És de remarcar que el monument als herois, proposat en 1870 pel regidor Oli-va, promocionat pel comte Rius en 1899 amb un donatiu de 10.000 ptes., acceptat per l'Ajuntament en 1909, fou encarregat a Juli Antoni en 1911, en un concurs en què també participaren Mani i No-

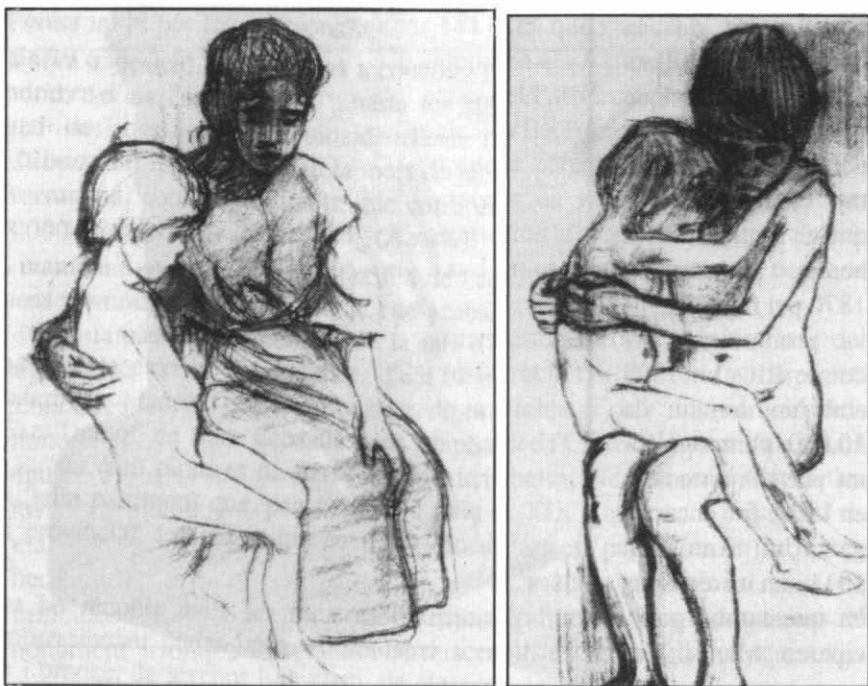
gués. El monument no arribà a la ciutat fins el 1922, i fou inaugurat l'any 1931, dessorés d'una accidentada història.

Aquest bronze en què “Juli Antoni pensà en Donatello i, més enllà, en Grècia i en tot allò que com a cultura representa el Mediterrani” (Infiesta), pels morencs sempre s'identificarà amb els nostres convilatans que participaren directament en la defensa de la ciutat i als quals el nostre artista ens apropa tot recordant-los.

ELS NOIETS D'ALMADEN

L'espectacularitat de les testes de bronze, sobretot de la sèrie dels “bustos de la raza”, els projectes monumentals i els marbres, tan lloats, ens distrauen d'altres aspectes artístics de Juli Antoni, especialment els dibuixos. Cal considerar que la col·lecció exposada al museu d'Art Modern de Tarragona és una mostra àmplia d'aquesta faceta admirable.

Ricomà ha escrit: “En la serie de dibujos que nos dejó Julio Antonio acaso sea donde mejor se advierte la intensa evolución de su arte. La primera época es de laborioso aprendizaje y estudio, de minucioso análisis para poder asimilarse el natural y adquirir la previa maestría, necesaria a toda

creación. Refléjase este período en dibujos realistas, apretados y duros, que delatan las dificultades con que el artista se atormenta, ávido de dominar los elementos más rebeldes”.

Entre 1908 i 1910 la família de Juli Antoni resideix a Almadén, on l'oncle Ricard exerceix un càrrec administratiu. Almadén, amb els seus minaires, amb el seu ambient popular, deixa una forta empremta en l'artista; part de la seva obra es gesta en aquesta població: “...entre els nois del carrer, entre els treballadors que cada dia baixen a les mines, no és literatura sobre el treball, sobre la misèria, no són proclames de reivindicacions polítiques ni consignes ideals de partit, sinó simplement cossos humans, torsos, éssers vius objectes constants de la seva visió artística” (Infiesta).

El recull de dibuixos d'aquests nois nus, d'aquesta quitxalla plena de vida, d'aquests gitanos feliços en la seva pobresa rica en llibertats, explica aquelles altres obres considerades com les millors de Juli Antoni.

Les testes juvenívoles de “Darío” o de “Jimena”, exquisides, clàssiques, modèliques, “...era el estilo eterno de los grandes hombres hispanos, la realidad de las cosas bellas vistas a través de dinamismos romano-ibéricos, grecohispanicos...” (Eugenio Noel), se'ns apropen com a habitants de salons elegants, com a moradors de parcs nets, ens deixen el perfum del senyoriu, l'olor de la burgesia. La suor dels noiets d'Almadén, la pols del seu cos, la mirada lluminosa, justifiquen l'artista que el crític Gayà Nuño ha definit “...retratista de la serenidad, coleccionista de cabezas de gentes auténticas. Auténticas en su reposo secular de latinidades”.

Quan tinguem ocasió de fruit de l'obra de Juli Antoni, no oblidem aquests dibuixos, aquestes mostres exquisides de qui el marquès de Lozoya qualificà com “...admirable y fino dibujante”.

EL MAUSOLEU LEMONIER

Als aplecs i a les trobades és costum que la cobla o orfeó interpreti unes peces clàssiques gairebé obligatòries. En aquesta retrobada amb alguns moments estel·lars de Juli Antoni, el comentari al memorial d'Albert Lemonier no hi pot faltar. Raons...?

La seva exposició pública donà a conèixer l'artista a tot Madrid, des de l'aristocràcia “...hasta los albañiles que volvían de su trabajo”. La coincidència de la presentació pública del monument amb la mort de Juli Antoni “se extendió como una lumbre que corre un momento, en la noche, por el cielo sereno “(Azorín).

El mausoleu encarregat per la família de l'adolescent Lemonier va tenir

un pelegrinatge que no acabà, com era destinat, en la pau del cementiri. De la sala d'exposicions passà a la casa dels Lemonier, d'allí al museu d'Art Modern de Madrid, posteriorment es diposità al museu "San Telmo" de Sant Sebastià - una àmplia sala gòtica decorada amb pintures de Sert. Ultimament s'unia al riquíssim patrimoni que, per disposició feliç de la Diputació provincial, integra el museu d'Art Modern de Tarragona.

Fóra bo recollir totes les mostres literàries que aquella impressionant pietat laica, combinació encertada de marbre i bronze, de serenor i de clam, de classicisme i modernitat, ha motivat. A *La Riuada* per l'agost de 1929, en vespres de la inauguració del monument de Juli Antoni a la plaça de Móra, es publicà una excel.lent fotografia del mausoleu, acompanyada d'un delicat poema signat per Luis de Tàpia.

“¿Es posible ¡oh Cielos!, que también la muerte
siegue los capullos de la adolescencia...?”

* * * * *

“¿Es posible ¡oh dioses!, que muera un mancebo
sin ver la alegría de los veinte abriles...?”

* * * * *

“¡Oh gran Julio Antonio!, ¡A qué elogios vanos...!
Tú, por el prodigio de tu arte eminente,
el milagro hiciste de hacer con tus manos
que en los cuerpos muertos el mármol aliente...”

Es deia que els glaçats dies de l'exposició del mausoleu, la gent associava la bellesa jacent del jove amb l'artista que agonitzava a “Villa Luz” i es parlava del “Mausoleo de Julio Antonio”. Salaverría va escriure per aquells dies: “El lirismo tierno y vital de los mancebos de Donatello se convierte en ese niño muerto de Julio Antonio, que invita a las lágrimas lo mismo que el poema romántico... su obra es una balada de la muerte”.

